

~~Chemica~~

Nepperi astronomiából kezdés
az edamenne

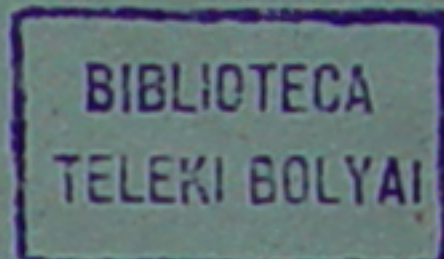

+ Vag mas leppen ar ett polusnat för Eore
a myndigart monclando. intalembe.

A népszertű astronomiából

Érdekes és exámenre

1.º Edj gömböt látunk naposról csillagostól napos-
ról K: nyíra edjénti mozgással fordulni; micsil-
lag edj arany görüt írvar. mit neveznek polus-
nak, mit aequatornak?

Ezen látno saera földön micsintett görünek
Ét köröpcé van a Ét polus; az utat Értti egyen-
szen forgásnak tengellye, mely a föld Értjén
meg állal. Az irt gömbnek földön az debbi fordul-
lással irt teg nagyobb. Értt az aequator; melyet
máséppen az határokatni g, h a föld Ért-
pérét & az irt tengellye & lát lapnak gömbölkéjü
szagottja. - 3.º az irt polus' fölköre (melyet micsintett)

2.º mi nevezetik eclipticának?

Az nap évi útja a gömbön: ugyan is azon egy helyt átha-
nap lementé után hova' tovább mel más más sít-
lagyát látrik a lementé nap felett, micsint tovább
tovább napélelre mig edj ismuloa megint az deb

ahát a nap látható van utat edj is alatt tenne.

3° A gömben runt ug mint a lapban bres-
nyos geometria van; a menneiben is a gömbb es lap-
ar mely atar mely pontja tövül magaba maradoa
meg fordulhat f. Euc ar π is illen a lapban
egen helyett f. Euc ivi vöetnek; fölörnek neor.
Telik a gömben ^{mn olyan f. Euc} melynek sugará a gömbi. Vala-
mely pontnak rája a gömben edj más pontot तरी
araron gömben aron Eit pont töiti f. Euc ivi f. a
lapban aron Eit pont töiti egen vitelik ar is rája
nat.) valamely pontnak valamely f. Euc töiti ráján
töitlik ar aron pontdi L ar f. Euc is aron f.
Euc. mn Eit f. Euc a gömbben Eit pontban
egenbő reukre tövül egymást. Minden f. Euc
Euc f. melyről a rája bocsátot L ar f. Euc is go gi.)
nevitelik ar is polusianor; meg forditva mn pontnak
a ivran f. Euc van mely aron pontbol
a f. Euc negetivel ugirathatik le mint a lap-
ban a centrumból sugaral a kör. Mely f. Euc
ar equator ar eclipticát is 2 pontba vágja, ar
egikben a. mieregen nullarcit is volt f. Euc
tött a. nap f. Euc aron van, a. nap f. Euc aron
a. mikor is a. eger f. Euc a. nap is eji egenbő.
4° Mit nevenekig f. Euc aron eclipticát
f. Euc aron helyenek; felik töi
B.F. 411/2^v ar

Ar a pontja ^{a főkörnek} ~~ar eclipticának~~ melyben a polussától
a csillagon által menő neved fö. Eri vagja; avagy a hori
a csillagok négytíz főkör-iv asik,

4, Mit nevezet Zenitnek?

a hol a függely is vagja a szent

5, mi a meridianus?

6, a polusonfiar aequatorét érve.) a polus Zenitna sora
Eöepin a menő napnak a gömböni vágatja.

6, mi a Cordo orientis occidentis? mi a horizon?

Horizon a Zenitnek mit polusnak fö. Eri, a cardo
pot a meridianusnak polussai, melyek a fölebből
ar aequatornak a horizonnak vágatjai.

7, elli a declinatio, altitudo stellae, rectascentio,
obliqua ascensio, longitudo, arcus, amplitudo ^{ortus} ~~obliqua~~?

a csillag rőja a fölebb adott irtadombon, ar aequar
rotol declinatio - ar eclipticától latitudo, a horizontól
altitudo, a nál arietistől napéletre (ad ordinis signos)
nek rőja életre, ar villagnak ar aequatorra vonit fel.
lejelöl mondátit rectascentionat; ugyan a nál arietis
nek a rőja a villagnak ar eclipticára vonit ^{hullajtól} ~~taajt~~
mur

centrum meridi altal.; u altitudo aequatoris, v alt. Pol
K distantia zenit ab aequatore, z z függélyi, h r. perpen-
dicular, p c, perpendicularis ~~alt~~ g it: $k + u = 90 \text{ grad} = u + \delta$,
tehát $k = \delta$. $k + n = 90 \text{ grad}$ $k + v$, tehát $k = v = \delta$,
s egermére $v = 90 \text{ gradus}$. Az a rögz. pól a melynek egér-
sára a függélyi a mäsik a * csillagrol jöve sugar
mondatik az δ zenitiöli tájjanol. —

Alto meridiet meq or altitudo poli? declinatio, rearsensio?

Sta á polusba cillag völna, í annat á magafjögöt Ellene
 g mænni, mæ hedejð rines, söt idöt muloa mäs mäs cillag
 jön á polus elibe, annýsra h mæ eg 10000 eö muloa á lu
 aida lívae ksa polaris stella ciciðer; melynok sta at,
 h ar equatornat á föld puposabb lóvín ar obtrac-tio-
 bol Eöotkeridleg mæ ha ot edj darabont jónna á föld
 Eörül ennet orbitaja, nodafsaí oftra feli í á signumot
 elleneí mænnet eg h 10000 eö stla ar equator ar eptic-
 lívae edj signummat hátrabb vaggja, í s taofraalíge
 a nul arietisböl nul pericium lín, 25792 eö muloa
 ís xífra; ar homman ar eplícíeanot equatorrali
 vaggja alatt eg látnit, h doctlen eg ed látrani
 mæ lín aron pont alatt á cillagor eg aron idö
 alal ar eplícíípa polusfa Eörül nap Reltre fórdel
 na meq. — — — — — B.F. 411/4 Jm

BF. 411/5

B.F. 411/5^v

B.F. 411/6

B.F. 411/6^v

A Fogyatkozások miként és mikor es-

nek? A Hold valósággal fog el a mennyiben oppo-
sicióban a mikor is u. a hold tölti saját a
föld árnyékában merül el, a nap pót is annyit
veszt világát el, a mennyit

Tudatván a hold orbitájának az
eclipticávali mértékű és gradusnyi rögz. a napnak
is holdnak apparent diameteri, valamint a föld
megetté conus umbrosusnak ott a hol a hold béli
mennyen apparent diameter, a sűrűsége geometriai

fel samitharnak ar ug mverull limites eclipsium
 ar ar h a nodustol mekora rarsa ~~lehet eclipsis~~
 s mennyi idore lehet eclipsis: Es eböl ti jön
 ti edj honap alatt lehet 2 tis nap fogatöras
 is hold fogatöras is edj lehet. aromb ugyan
 signumban több m lehetven, is fel es multa
 lehet ar at illeni jegbe a nodustor töel
 conjunctio y oppositio, addig lehet eclipsis m
 varhatni mennyen ugyan a hold nodusra vifia
 fel, de 19 is alatt futja da 12 jeget, lehet
 edj alatt, is $\frac{12}{19}$ is edj jegnek, s fel is alatt
 fel amijt. - a mikor éppen in nodo vagon
 a conjunctio y oppositio, akkor legnagyobb ar eclips
 is, nagija meg a nap fogatöras mikor a hold
 töelbe a földhez, neha contratus eclipsis van
 sine mora mikor is a hold a nap centruma
 edj helyről a földnek egyben vagnak ar
 a mikor is aronnal menten a hold nap
 appariticia ^{metendogenol} teletre nap nyi fele a holdnak y viderosodi
 van annularis mikor a hold diameter Eftob
 m a napé gürü látszik a nap sálin. Van
 totalis, cum mora, vt olyan h a culla
 got

B.F. 411/80

utat is m^a a b pont.

Mir ar stot a föld eoi forgasabol?

A Eörségeseken Eööl Bradle angol sillagán
 lassan h^o nemely fixat mint odj husi seani
 dunnjít ismát, mint a Eööl Erendö gondolatva
 legon a b aron fixatol jö sugarnot utja, ar
 alatt mig a föld a eoi utjaban a c utat
 ismát pontotit el
 ar a:c a föld mentivel frontatit, most mint a
 verin menöre növe a part vistra felé meny
 a mäsit u:m: b:c maradvan, aron is angbar
 labrid a csillag

A napnak : Eöölille jarott mäsait a földön.
 növe a tömörségeit a Eöörponti mozgás tárgyát
 neoton aty felszamittattat, oalamit ar is kinnit
 sunin edj mäsod part alattatit menyit isit.
 de h samittatott fel h a föld hanc
 mara : is a verhet tipet midyen tömöt

meg minnir þeir áron þeg maffajanir vorro erfi
 á þiggelginnir allarar munnesse oalloritatja d
 i mi þefolgyasa van ar ingara: eból ug tanattatoh
 h á föld edj toied vrellio ide valo maranál föbb
 söðrat. Evesebb $\frac{2}{10}$ níl.

Hog á föld Evert müt arra ar ölat?

Enarva minne á polaris stella müt Evidbbjö
 á minni þejihet, i ha eppur oda minne á einu
 jibe volna i ar aequator á horronjaba; del-
 re minne þá a þobus müt löbb nat ar aequa-
 tor horronjaba; mas ö ar h á þerin menonir
 torony og þeg á telejeröl lafankint þeljoðer
 þel. s. er ö h mas iði tölur is Evertir ef-
 ar arnigita á földner hold þogatlörasör is
 mütatya h Evert 3. ar edj uanýðar minni arra
 á þontra-lis vefra. -

last page n. 6.

B.F. 411/10

B.F. 411/9^v

B.F. 411/10^v

Étli a Husvét formulája anno 216?

$$D: 8: \text{es} \quad 44 - e + \text{Res}(10 - \text{res } n + \frac{n}{4} \text{ sine res}).$$

$$\frac{17}{17}$$

Mathematica
geographica

12 p.

$\text{Res}(\text{res } \frac{44 - e}{17} + 3)$ die Martii, arat a

megjegyzéssel hogy ha kicsi 723 akkor 44
helyett az egész formulában 74 -et kell
kell venni. Elöl a $44 - e$ तरी a plenila
rium napját $4:1$: hogy hányadik Martii
ra esik u. m. ha például $e = 12$, $30 - 12$ mellesz
 $= 18$ Martii megint plenilunium lesz, mely
két 14 -et kell adni, hogy a plenilunium
paschale kijöjjön, melynek lesz tehát $30 + 14 - e =$
 $44 - e$, de legyen $e > 23$, például legyen 25 ,

$30 - 25 = 5$, $5 + 14 = 19$ mely is szabály
ellen 21 Martii elibe esik, ezért kell
 30 -at addadni hozzá, s lesz 74
a két hátulso parentesis residuum
közül az első része azt hogy hány-
adik a Julianumból a kis Domz ele-
jeli aron ~~elő~~ben, az utolsó pedig
a plenilunium pasch Julian be-
tűje, ugyan a 14 , azért addadodik
a 3 hogy 1° Martiának a betűje
van. -

Pascha Gregor pro seculo prae-
senti esik. -

$52 - e + \text{res} \left(15 - \text{res} \frac{n + \frac{n}{4}}{4} \sin \text{res} \right) - \text{Res}$
 $\left(\text{res} \frac{52 - e + 3}{7} \right)$ dit új Mártz arral
 a meg jegyzéssel, hogy ha az e
 feltől alól van, úgy mint ha is
 o lenne, 52 helyett 22 kell venni.
 Azis meg jegyzendő hogy, mind a
 két töröniem a pasch Gregor a
 könnyebb van! to bábba hogy mind
 a e mind a e a pasch formulájá-
 ban positiv vétetik, végre hogy a
 két utolsó parentesis ha =, akkor az
 egész formula betsiker & addalodit
 s mégis meg jegyzendő, hogy ha va-
 lamely parentesis ne helyette & i-
 tétetik.

Miként számíthatik fel e ?

Hogy $e = \text{Res} \left(\text{res} \frac{n+i-3}{19} \right)$ II arrala
 meg jegyzéssel, hogy ³⁰ ha negatív 30^t
 addadni kell. $\text{Res} \left(\frac{n+i}{19} \right)$ pedig az
 úgy nevezett numerus aureus
 propter aureum ejus in compu-
 tando pascha de mely értis
 a régi calendariumban arany betű-
 vel nyomtatott. reliqua in libro.

Geographia

Ellis nevezünk Polusnak? mit
aequatornak?

Ellis nevezeték Ecliptikának?

Ellis nevezünk egy villag főt
körre vont helyének?

Ellis nevezünk Meridietnek?

Ellis a Meridianus?

Ellis a Horizon? Cardo orientis, és
occidentis, Cardo borealis, és australis?

Ellis a Declinatio? Latitudo? alti-
tudo Stellarum? recta ascensio? Obliqua
ascensio? Longitudo? Asymuth?
Amplitudo occidua, orliva? Dif-
ferentia ascensionalis?

Ellis nevezeték altitudo meridia-
nalis? Poli? Aequatoris? mi a
Distantia Stellarum a Meridie?

Hogy mérődik meg az altitudo Poli?

Hogy mérődik meg a Declinatio?

Hogy a recta ascensio?

Hogy mérődik meg az obliqua ascen-
sio, és a differentia ascensionalis?

És nap déli sz. állati declinatioja
és az altitudo Poli meg adható, hogy
számítsuk fel a nap hűsét?

Hagy

Hányféle a Tempus: dies? hora?
 Hogy mérődik meg az annus solaris?
 Hogy mérődik meg a medius aerae?
 Hogy mérődik meg a Paradoxus?

Et Nam: Horizontálisbol hogy hármia
 latit fel az égi test távja

Hogy jön ki az égi test távja?
 Hogy látszik a napból a systema?

Ellilor mondatis valamely planéta az:
 miert látszik a felső planet a a föld oppositióba, mikor Coniunctio barlemi?
 az oppositióba, s az alsó a conjunctio inferioris nagossá s miert
 vira felé mennek?

Ellier mondatis a luna mendassat?
 s periheliont mikor jó fel, s fog el?
 et periheliont mikor is mikor
 esnek?

Elli a több körtörsegeseken kívül meg
 gátol a földet tengelye körüli for-
 gását?

Ellit az olot a föld éri forgá-
 sára?

Hogy a föld keret mit anna
 az olot?

Enuncie

Doppa